

CÎTEVA CONSIDERAȚII ASUPRA ASOCIAȚIEI PROFESIONALE DE AJUTOR RECIPROC A CALFELOR DE BRUTARI DIN ORADEA (1810—1892)

de
IOAN FLEISZ

În cadrul procesului de organizare a clasei muncitoare un rol deosebit de important l-au jucat asociațiile de ajutor reciproc. Ele au constituit prima fază în organizarea proletariatului pentru apărarea intereselor sale și își au originea în tradițiile seculare ale ajutorării reciproce, promovate încă de la începutul evului mediu. „Primele organizații muncitorești din Transilvania... au fost asociațiile calfelor membre ale breslelor. Deși stăteau sub supravegherea patronilor din bresle, aceste asociații ofereau calfelor un bun prilej de discutare a condițiilor lor de muncă și de salarizare, precum și un prilej de organizare a unor acțiuni pentru îmbunătățirea situației”.¹

Inițial, aceste organizații au apărut în mod spontan, din riposta mai mult instinctivă a lucrătorilor împotriva condițiilor de viață și de lucru, caracterizate de la început printr-o exploatare accentuată. Ele aveau o existență efemeră, fără să-și înscrie obiective de luptă bine stabilite. „Rădăcinile asocierii muncitorilor cu scopul de a se ajuta reciproc se găsesc în uniunile calfelor membre de breslă, care au avut și ele un caracter de intrajutorare. Baza ideologică a acestor asociații de ajutor reciproc o constituie convingerea muncitorilor că ei pot să-și îmbunătățească situația materială și socială prin propriile lor forțe unite”.²

În linii mari, scopurile acestor asociații se rezumau la câteva cerințe materiale de ordin strict personal, ca ajutor în caz de boală, invaliditate, șomaj, înmormintare, etc. Faptul că patronii sînt membrii, de cele mai multe ori chiar conducători ai acestor asociații, dovedește că nu sînt organizate pe baza principiului luptei de clasă, neputîndu-și înscrie în programul de luptă obiective politice și nici chiar revendicări economice mai deosebite, puse direct „dar, în ciuda faptului că patronii erau prezenți în asociații, acestea au fost totuși organizații muncitorești care au

¹ L. Fodor și L. Vajda, *Contribuții la istoria mișcării sindicale din Transilvania (1848—1917)*, Ed. Cons. Centr. al Sindic., 1957, p. 10.

² *Ibidem*, p. 11.

urmărit îmbunătățirea situației materiale a membrilor lor.³ Totodată organizații mai puternice se puteau forma numai în întreprinderi cu un număr relativ mare de lucrători sau în cele care uneau grupurile cele mai numeroase ale muncitorilor dintr-un oraș: tipografi, brutari, timplari, cizmari, constructori, s.a.⁴

O asemenea asociație de ajutor reciproc era și „Asociația de ajutor și de asistență de boală a tinerilor brutari din Oradea“, care, împreună cu „Asociația tinerilor fierari și rotari din județul Bihor“, dovedeau capacitatea proletariatului incipient din Bihor de a se organiza și a-și preinde drepturi de la patroni.

Despre crearea și activitatea asociației calfelor de brutari din Oradea găsim o serie de detalii într-o cerere înaintată de președintele asociației, la 11 august 1892, către ministerul comerțului și industriei și într-un proces-verbal încheiat la 24 octombrie 1892 în Biroul Poliției, bazat tot pe relatarea președintelui asociației, Lenk Antal. Aceste documente s-au redactat cu intenția de a împiedica dizolvarea asociației, pe baza articolului XIV al legii din 1891, care a hotărât înființarea unor „Case de ajutor a Corporației meseriașilor“. Potrivit acestei legi, activitatea asociațiilor de ajutor reciproc existente până atunci a devenit superfluă, ele trebuind să fie desființate, bunurile și membrii lor urmînd să treacă în casa de ajutor recent creată.⁵ De fapt, procesul-verbal se încheie în Biroul Poliției, după ce sosește răspunsul negativ al ministrului⁶ la memoriul brutarilor, în care doleanțele acestora nu sînt luate în considerare nici acum, asociația fiind nevoită pînă la urmă să se desființeze.⁷ Autoritățile se temeau tot mai mult de radicalizarea activității vechilor organizații muncitorești și făceau tot posibilul pentru a le atenua influența în rîndul proletariatului, a maselor largi populare.

Acceptarea ca reală a datei înființării „Asociației de ajutor și de asistență de boală a tinerilor brutari din Oradea“ pune în discuție o serie de probleme. O primă dimensiune a acestei probleme constă în faptul că data de 1810, indicată ca an de înființare a asociației, devansează substanțial data creării primei asociații de ajutor reciproc cunoscută pînă acum în țara noastră. Este vorba de „Asociația de ajutor de boală, înmormîntare și de ajutor de călătorie“ din Brașov, creată în 1846, de către lucrătorii tipografi. Această asociație și-a desfășurat activitatea fără a avea la bază, de la început, un statut aprobat de autorități. El va fi înain-

³ Fl. Dragne, I. Iacoș, N. G. Munteanu, V. Petrișor, *Mișcarea sindicală din România*, vol. I, Ed. Pol., Buc., 1981, p. 39.

⁴ Referitor la evoluția mișcării muncitorești din Bihor vezi lucrările: V. A. Varga, *Primii pași ai mișcării muncitorești din județul Bihor*, în Semicentenarul P.C.R., Oradea, 1971, p. 39—50 și I. Golban, *Cu privire la începuturile mișcării muncitorești în Bihor*, în Centenar muzeal Orădean, Editat de Muzeul Țării Crișurilor, Oradea, 1972, p. 357—362.

⁵ Arhivele Statului Oradea (în continuare Arh. St. Or.), *fond Primăria municipiului Oradea, Biroul Poliției*, Inv. 142, dosar 55, f. 1.

⁶ *Ibidem*, Consiliul orașenesc, dosar 255, f. 96.

⁷ *Ibidem*, f. 100.

tat forurilor competente în anul 1860 și aprobat în 1861⁸. Deci, dacă afirmăm că asociația brutarilor orădeni s-a înființat încă în 1810, atunci ea constituie nu numai prima organizație de acest fel din țara noastră, ci și una dintre cele mai vechi din aceste părți ale Europei. Această dată ni se pare veridică din mai multe motive.

În primul rînd, chiar dacă documentele respective datează dintr-o perioadă mult mai tirzie, chiar dacă este vorba de un memoriu care s-a întocmit cu intenția salvării existenței asociației și a averii ei, este puțin probabil ca autorul memoriului să fi afirmat fapte neadevărate, organele de stat, cărora li s-au destinat aceste acte, fiind în măsură să verifice datele prezentate. Din păcate, cu toate cercetările susținute efectuate, nu s-a găsit nici statutul asociației din 1810 sau eventual cel din 1833⁹, nici testamentul maistrului brutar Novotny din Oradea, nici vreo dovadă concretă și clară despre activitatea depusă de asociație în această perioadă de început a existenței sale. Lipsa documentelor nu poate infirma existența asociației. Mai degrabă credem că asociația a avut o activitate sporadică, în special pînă la 1833, cînd întărirea ei trebuia să marcheze și o înviorare a activității.

O dovadă documentară grăitoare referitor la vechimea asociației menționate — pe care o considerăm decisivă — ne furnizează Statutul „Asociației de ajutor și de asistență de boală a tinerilor brutari din Oradea” elaborat la 22 decembrie 1878 și aprobat de Ministerul de Interne la data de 14 februarie 1879. În acest statut, în capitolul XIII, care se referă la averea asociației, paragraful 17 precizează următoarele: „Averea asociației este formată din: a) *Fundația pusă în 1810!* (subl. ns.) aflată sub administrația Ordinului de caritate din Oradea pentru îngrijirea calfelor și maistrilor de brutari îmbolnăviți, care constă din 150 de florini bani gheață și dintr-un loz original „Salm” cu valoarea nominală de 45 de florini; b) Cotizațiile membrilor; c) Asociația plătește anual Ordinului de caritate 6 florini pentru taxa de îngrijire stabilită la tocmeală.”¹⁰

Faptul că este amintită fundația din 1810 într-un act oficial din 1878 demonstrează în mod elocvent că asociația se baza pe bunurile avute în momentul înființării ei și că practic ea n-a încetat să activeze niciodată, deoarece în acest caz averea menționată mai sus s-ar fi pierdut.

Un alt argument în favoarea vechimii organizației profesionale a calfelor de brutari este realitatea sesizată deja de cercetători, potrivit căreia „...una din caracteristicile definitorii ale proletariatului român

⁸ Apud V. Petrișor, *Noi contribuții la crearea și semnificația primelor organizații profesionale muncitorești din România* (1846—1872), în *Anale de istorie*, 1973, nr. 6, p. 51.

⁹ Datorită stadiului încă embrionar al organizării muncitorilor statutele nu erau urmărite încă cu atîta rigurozitate de autorități, asociațiile putînd să activeze de multe ori și fără statute aprobate.

¹⁰ Arh. St. Or., *fond Primăria municipiului Oradea*, Consiliul orășenesc, Inv. 142, dosar 255, f. 303.

constă tocmai în faptul că la un stadiu relativ timpuriu de dezvoltare a reușit să-și creeze organizații proprii.¹¹

De altfel, în anii de debut ai secolului al XIX-lea asistăm la unele transformări foarte importante, care fac posibilă organizarea unor asociații de esență proletară. Acum se produce, datorită transformărilor capitaliste, dispariția intrajutorării în accepțiunea sa medievală, în special din cauza intensificării luptei dintre breslele feudale și atelierele din afara breslelor situate la marginea orașelor.

Important este că, spre deosebire de breslele medievale, în asociațiile muncitorești puteau intra ca membri un număr nelimitat de doriitori. Această imagine trebuie completată cu realitatea că în perioada tratată încep să se înmulțească tot mai mult conflictele de muncă, care de asemenea au contribuit serios la organizarea elementelor proletare. Să nu pierdem din vedere că și socialismul, în forma lui utopică, a pătruns devreme în țara noastră, aceasta izvorînd în primul rînd dintr-o receptivitate deosebită față de noile idei social-politice. Referindu-se la semnificația activității mișcării muncitorești din secolul trecut, tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza că: „*Ceea ce merită subliniat este că apariția și afirmarea mișcării noastre revoluționare, muncitorești, socialiste, își are originea în viața și lupta clasei muncitoare, născîndu-se în strînsă legătură cu dezvoltarea forțelor de producție, a clasei muncitoare din România*”¹². În continuare, trebuie să mai arătăm că documentele din prima jumătate a secolului trecut atestă la Oradea tendințe puternice de organizare a muncitorilor. Deși asociația calfelor de brutari este cea mai veche, ea nu este singura organizație, cu existență „insulară”, în cadrul istoriei mișcării muncitorești din Oradea, căci pe lângă asociațiile de ajutor reciproc cunoscute pînă acum și înființate în deceniul al VII-lea a secolului al XIX-lea mai activa la Oradea și „Asociația tinerilor fierari și rotari din județul Bihor”, creată probabil în 1851¹³.

Alte probleme care necesită să fie clarificate sînt: scopurile, caracteristicile generale și principiile de activitate a „Asociației calfelor de brutari.” Deși s-au scurs peste opt decenii de la înființarea asociației și pînă la întocmirea documentelor în 1892, putem să tragem o serie de concluzii care ne permit să reconstituim, în linii mari, activitatea asociației, de la începuturile existenței sale.

Caracterul de ajutor reciproc reiese de la început din scopurile asociației prezentate în actele din 1892, dar stabilite încă în statutul din 1878. Statutul de la 1878 înscrisa: 1) Ajutor și tratament medical în caz de boală a calfelor de brutari din Oradea sau din împrejurimi; 2) A în-

¹¹ Fl. Dragne, I. Iacoș, N. G. Munteanu, V. Petrișor, *op. cit.*, p. 27.

¹² Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului prezentată la plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român* 1—2 iunie 1982, p. 47—48.

¹³ Arh. St. Or., *fond Primăria municipiului Oradea*, Cons. orășenesc, Inv. 142, dosar, 230, f. 35.

mormînta pe oricare asociat în caz de moarte cu ceremonial cuvincios; 3) Calfelor străine să le asigure fără plată cel mult 7 zile loc în cămin și să-i ajute în căutarea locului de muncă.¹⁴

Aceste precizări denotă că deși brutarii s-au organizat foarte devreme, aparținînd categoriei sociale a micilor proprietari și producători, organizarea lor nu a înregistrat modificări de esență, — cu toată dezvoltarea capitalistă a societății — continuînd să mențină formele de organizare pur mutualiste, în timp ce la Oradea apar deja pînă în 1892 asociații profesionale cu caracter de clasă, care luptă împotriva patronilor, dintre acestea amintim doar „Cercul calfelor de meseriași“ (1869), „Asociația de ajutor reciproc și de autoeducare a calfelor de croitori“ și „Asociația de ajutorare și autoeducare a muncitorilor tipografi“ (1870), toate din Oradea. Apariția lor atestă transformarea treptată a asociațiilor mutuale în organizații profesionale bazate pe principiul luptei de clasă. Cu toate că, în aparență, brutarii rămîn în afara acestei evoluții, nu putem exclude nici la ei existența unor tendințe de a rezista împotriva exploatării crescînde a patronilor. Numai prin această prismă putem explica înființarea în 1880 a „Asociației industriale a patronilor de brutari și morari“, cu atît mai mult cu cît între scopurile asociației un loc de bază avea reglementarea și aplanarea conflictelor ivite între lucrători și patroni, iar în statut un capitol aparte se ocupa cu activitatea comisiei de împăciuire din cadrul asociației nou create.¹⁵

Cu privire la numărul membrilor „Asociației de ajutor și de asistență de boală a tinerilor brutari din Oradea“ în 1892, putem preciza că el era de 50, deci nu prea mare, dar luînd în considerare că nu este vorbă de muncitori din industria mare și presupunînd că — *ipso facto* — numărul total al brutarilor nu putea să cunoască creșteri spectaculoase în răstimpul celor peste opt decenii, ci doar o sporire moderată și relativ constantă, sîntem de părere că asociația cuprindea în toată perioada ei de activitate majoritatea calfelor de brutari din oraș. Acest lucru reiese și din statutul aprobat încă în 1879, care stabilea că: „membru poate fi oricine, care era angajat la vreun patron brutar din Oradea sau din împrejurimi dacă plătea taxa de intrare de 50 creițari și mai plătea o cotizație de 20 de creițari pe lună.“¹⁶

Formele de activitate prezentate în actele oficiale inedite ne arată clar, că avem de a face cu o asociație de întrajutorare în adevăratul sens al cuvîntului și că ea se integra în realitățile vremii, constituind un important pas înainte în cadrul procesului de organizare a muncitorimii din Oradea. Remarcăm, că dizolvarea asociației survine într-un moment cînd muncitorii erau expuși la o exploatare crescută și cînd „în noua fază în care intrase mișcarea muncitorească și socialistă din țara noastră, caracterizată prin creșterea deosebită a activității organizațiilor profesionale și politice ale clasei muncitoare, prin amploarea luptelor

¹⁴ *Ibidem*, Dosar 255, f. 300.

¹⁵ *Ibidem*, Inv. 141, dosar 360/17, f. 5.

¹⁶ *Ibidem*, Inv. 142, dosar 255, f. 300.

greviste ale muncitorilor, prin afirmarea socialismului, ca o mișcare politică de masă, se punea cu acuitate problema centralizării politice ale proletariatului și făuririi partidului său politic.¹⁷

Concluzionăm că „Asociația de ajutor și de asistență de boală a tinerilor brutari din Oradea” reprezintă cea mai importantă organizație de ajutor reciproc a muncitorimii bihorene, atât prin vechimea ei, cât și prin scopurile și principiile ei de activitate. Ea și-a început existența în momentul când „...proletariatul devine tot mai mult purtătorul idealurilor celor mai revoluționare ale maselor populare, exponentul aspirațiilor vitale ale întregului popor muncitor...”¹⁸

Vechimea acestei asociații dovedește existența unor tradiții adânci în organizarea lucrătorilor din Bihor și astfel, implicit, și a celor de pe cuprinsul țării noastre. Această asociație a constituit un exemplu și un imbold spre asociere și pentru celelalte contingente ale proletariatului și totodată ea stă la baza evoluției spre forme superioare de organizare.

ANEXE DOCUMENTARE

1

54069/1892

MULT ONORATE DOMNULE MINISTRU, EXCELENȚA VOASTRĂ,

„Asociația de ajutor și de asistență de boală a tinerilor brutari din Oradea”, conform unor ordine superioare, s-a constituit statutar și a primit confirmarea de la prea înaltul minister de interne mai nou în anul 1879.

Istoria genezei acestei asociații este: că pentru sporirea și pentru asigurarea existenței asociației, înființate încă în anul 1810, fostul maistru brutar din Oradea, cu nume de Novotny, decedat în 1833, a lăsat ca fundație pentru ordinul de caritate din Oradea marea sa plantație viticolă aflată pe podgoria Oradi[ei], în acea formă, că, potrivit testamentului său ordinul de caritate să fie obligat odată pentru totdeauna să instaleze în infirmeria susținută de noi două paturi total echipate, din care unul să-l pună la dispoziția maistrului bătrîn sau calfei din provincie, fără plată, și să-i trateze, pe celălalt însă să-l susțină de asemenea fără plată, pentru calfele și ucenicii din localitate și să-i îngrijească pînă la vindecarea lor.

La care fundație mai tirziu calfele active în așa fel contribuiesc că în fiecare săptămînă unul cite unul plătesc 5 creițari — din care la fiecare deces a fost ordonanțată din casă 25 de florini cheltuieli de înmormîntare.

¹⁷ M. Mușat, I. Ardeleanu, *Unitate, continuitate și ascensiune în mișcarea muncitorească din România 1821—1948*, Ed. Acad. R. S. România, Buc., 1981, p. 36—37.

¹⁸ *Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Buc., Ed. Pol., 1975, p. 32.

Acum însă, Corporația meseriașilor din Oradea cheamă prin mine asociația, să se contopească în Corporație și de acum înainte pe cei 5 cr[eițari] plătiți pînă acum săptămînal sînt obligați respectivii să-i verse în „Casa Corporației meseriașilor.”

Avînd în vedere, că asociația reprezentată de mine în prezent dispune de 50 de membri, avînd în vedere că asociația deja, în ziua de astăzi, poate prezenta o avere de 605 f[lorini] 50 cr[eițari] bani gheață, și avînd în vedere că corespunzător necesității s-a înființat în infirmerie un al treilea pat, a cărui cheltuială de susținere și onorariul stabilit al medicului, trebuie să se acopere din dobînzile aceleia, avînd în vedere în sfîrșit că statutul nostru anexat¹⁹ cu respect umil su[b] %²⁰ către preanonatul minister de interne a reg[alității] m[aghiare] în paragraful 18 a titlului²¹ al XIII-lea definește clar: că asociația poate fi desființată numai prin decizie luată cu majoritate de voturi la adunarea generală, însă și după a cărei aprobare superioară, capitalul de bază semnalat rămîne sub administrația ordinului de caritate, avînd în vedere încă aceea împrejurare esențială că existența și susținerea celor 3 paturi puse la dispoziția asociației, și existența lor în funcțiune de-a lungul deceniilor este asigurată de tradiția testamentului particular și îi servește ca bază, care și de altfel în spiritul legilor de drept privat, în alte scopuri ce diferă de intenția testamentului nu s-ar putea folosi. De aceea, cînd sînt curajoși să declar cu umilință cum că în numele asociației tinerilor reprezentați de mine nu accept contopirea în Corporația meseriașilor din Oradea, totodată mai dau exprimare și acelei hotărîri cum că cei 605 f[lorini] bani gheață nu-i predau, din cauzele semnalate mai sus, pentru că această sumă servește la susținerea celor 3 paturi de boală sub administrația ordinului de caritate și la acoperirea altor cheltuieli.

Dacă înaltul minister ar lua măsuri în acea direcție că cei 5 creițari care sînt obligați să-i plătească săptămînal tinerii brutari, de acum înainte să-i plătească la Casa Corporației meseriașilor: să fie așa! Dar în această situație, Corporația meseriașilor va fi obligată să se îngrijească pentru tineretul brutar de loc de cămin separat, iar în caz de deces să se îngrijească de înmormintare respectuoasă.

Dar la cei 605 f[lorini] 50 de cr[eițari] bani gheață nu poate emite pretenții în nici o privință, întrucît și conform statutelor aprobate servește la baza susținerii și acoperirii cheltuielilor tratamentelor și paturilor aflate sub administrația ordinului de caritate.

Cu respect profund, sluga umilă a Dvs.,
Lenk Antal, maistru brutar
 și președinte al asociației tinerilor
 sosit 1892 VIII 11
 Nr. 54068

[Pe verso:]

EXCELENȚEI SALE, DOMNULUI LUKACS BÉLA
 Ministrul de comerț și de industrie al reg[alității] m[aghiare]

ÎNAINȚAREA UMILĂ

a lui Lenk Antal, maistru brutar domiciliat în Oradea, președintele asociației de ajutor și de asistență de boală a tinerilor brutari din Oradea în subiectul menținerii averii asociației în scopul de pînă acum.

(Originalul în limba maghiară la Arhivele Statului Oradea, fond *Primăria municipiului Oradea*, Biroul Poliției, Inv. 142, dosar nr. 55, filele 6–7).

¹⁹ Este vorba de statutul din 1878 care însă nu s-a găsit lîngă document.

²⁰ Sub numărul.

²¹ Articolului.

2

Nr. 11678/1892

PROCES-VERBAL

Încheiat la Oradea în 24 octombrie 1892, la Biroul Poliției, ca autoritate industrială, la cererea „Asociației de ajutor și de asistență de boală a tinerilor brutari din Oradea”, în urma adresei 54069/VI f. a ministrului de comerț al Reg[ali-tății] m[aghiares].

Președinte[le] Asociației, Lenk Antal, relatează că: asociația s-a înființat în 1810; în an[ul] 1833 maistrul brutar Novotni, prin testament, a pus aceea fundație că ordinul de caritate beneficiază, ca proprietar de fundație, de venitul plan-tației viticole aflate în podgoria Oradiei, care forma proprietatea testatarului, și pentru aceasta ordinul este obligat să țină la dispoziția asociației, în spitalul or-dinului, două paturi total echipate și anume un pat pentru indivizii bolnavi dintre maistrii sau calfele brutari din provincie iar pe celălalt pentru bolnavii dintre calfele și ucenicii brutari din localitate și, concomitent, ordinul este dator să-i tra-teze, deci să-i aprovizioneze cu medicamente, cu mijloace medicale și cu alimente pînă la vindecare totală pe indivizii bolnavi, de la caz la caz și să le dea și medic.

Din dobinzile sumei, care se ridică pînă la 31 iulie anul c[urent] la 605 fl[orini] 50 de cr[eițari] bani gheață, cîștigă acoperire încăperea din căminul respec-tiv și în cămin cele trei paturi instalate cu lenjeria de pat și două buc[ăți] de saci de paie, încălzirea căminului, mai departe cîștigă acoperire și cheltuielile de în-mormîntare a membrilor asociației decedați; în cazul cînd dobînzile averii nu ar fi suficiente pentru cheltuielile amintite, lipsa ar fi acoperită de cotizațiile săptă-minale. Totalul chiriei căminului și iluminarea le acoperă, separat, maistrii bru-tari, din dobînda capitalului și din cotizații mai cîștigă cheltuiuală anual 12 florini în contul căreia, în înțelesul fundației, în afara celor doi membri tratați, ordinul aprovizionează cu îngrijire spitalicească totală pe ceilalți membri bolnavi ai aso-ciației.

Susținerea căminului este inevitabil necesară, pentru că pentru maistrii din Oradea — în număr de 21 de maistri — pentru caz de nevoie trebuie să țină în rez-ervă calfe fără muncă. În special, solicită mereu calfe ajutătoare muncile prestate pentru armată; casa de ajutor și căminul datorită împrejurărilor nu pot fi se-parate unul de celălalt.

Cere ca asociația să poată exista și pe mai departe și să se permită și în vii-tor funcționarea ei în modul de pînă acum, pentru că, dacă asociația va fi in-clusă în Casa de ajutor de boală a Corporației meseriașilor, calfele brutari străini, care în Oradea nu intră în relație de muncă și sînt ținute în rezervă numai ca auxiliari, o să rămînă fără ajutor, dacă însă asociația va fi constrînsă să intre în casa de ajutor a Corporației meseriașilor, averea de 605 fl[orini] 50 de cr[eițari] conform paragrafului 18 al statutelor, să fie dată în îngrijirea ordinului de cari-tate; în fine, remarcă că în acea sumă se includ 150 de fl[orini] bani-gheață amin-tiți în paragraful 17 al statutelor și cîștigul unei bucăți loz.

Fiind citit, s-a semnat:

Novák György
notar

Starill János

Lenk Antal,
maistru brutar
Președinte

(Originalul în limba maghiară la Arhivele Statului Oradea, fond *Primăria municipiu-lui Oradea*, Biroul Poliției, Inv. 142, dosar 55, f. 9.).

**EINIGE BERÜCKSICHTIGUNGEN ÜBER DEN BERUFLICHEN
VEREIN DER GEGENSEITIGEN UNTERSTÜTZUNG DER
BÄCKERGEHILFEN VON ORADEA (1810—1892)**

(Zusammenfassung)

In diesem studium der Verfasser zeigt einige Aspekte vor, die mit dem Erscheinen und Existenz des „Beruflichen Vereins der gegenseitigen Unterstützung und der Krankenkasse der jungen Bäcker aus Oradea“ verbunden sind. Dieser Verein wurde noch im Jahre 1810 gegründet!

Auf einem unveröffentlichten archivischen Material begründet, das studium ist mit Dokumenten ergänzt welche Einzelheiten zeigen vor, beziehend über die Tätigkeit dieses Vereins der gegenseitigen Unterstützung. Dieser Verein bildet die erste Organisation solcher Sorte aus ganzen Rumänien. Die Vergangenheit dieses Vereins beweist die Existenz einiger alten Traditionen in Organisierung der Arbeiterschaft im Oradea.